

**แนวทางการปรับปรุงสภาพแวดล้อมทางกายภาพ
บริเวณพื้นที่สาธารณะริมกว๊านพะเยาเพื่อรองรับการใช้งานของผู้สูงอายุ**
พันธพัฒน์ บุญมา^{1*}

**Guidelines for Improving the Physical Environment in Public Area of the Kwan Phayao
to Support the Elderly's Activities**
Pantapat Boonma^{1*}

^{1*}คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์และศิลปกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยพะเยา

^{1*}School of Architecture and Fine Arts University of Phayao

* Corresponding author. E-mail address: pantapat999@hotmail.com

Received March 8, 2019

revised April 4, 2019

accepted April 30, 2019

บทคัดย่อ

การวิจัยเป็นการศึกษาสภาพแวดล้อมทางกายภาพเพื่อผู้สูงอายุในพื้นที่สาธารณะริมกว๊านพะเยา แบ่งวิธีวิจัยเป็น 2 ส่วน คือ 1) ใช้แบบสำรวจในการวิจัยเพื่อศึกษาลักษณะทางกายภาพของพื้นที่ และ 2) ใช้แบบสอบถามในการวิจัยเพื่อศึกษากิจกรรมและความต้องการของผู้สูงอายุ สรุปผลได้ดังนี้ ลักษณะทางกายภาพที่พบมีทั้งส่งเสริมและไม่ส่งเสริมการใช้งาน โดยไม่พบที่จอดรถ ป้ายสัญลักษณ์ แผ่นผังสามมิติ ทางลาดส่วนใหญ่ความชันไม่ได้มาตรฐาน ทางลาดกับบันไดส่วนใหญ่ไม่พบราวกันตก ทางลาดในหลายจุดไม่สามารถเชื่อมต่อไปยังถนนได้ ไม่พบห้องน้ำในพื้นที่แต่พบในบริเวณใกล้เคียงซึ่งมีรูปแบบไม่ครบตามมาตรฐาน ที่นั่งพักไม่มีพนักพิงหลังในจุดที่อาจเกิดอันตราย ทางสัญจรมีพื้นผิวไม่เรียบและมีสิ่งกีดขวาง และที่พื้นไม่พบผิวต่างสัมผัส ผู้สูงอายุที่มาใช้พื้นที่อยู่ในจังหวัดพะเยา อยู่อาศัยเป็นคู่สามีภรรยาและเป็นผู้เกษียณอายุ ว่างานและทำงานบ้าน มาใช้พื้นที่ 3-5 วันต่อสัปดาห์ และมาในช่วงเย็น เหตุผลที่ไม่มาคือฝนตก และดูแลบุตรหลาน ใช้วิธีเดินมา และมาเดินเล่นและวิ่งออกกำลังกาย มีความพึงพอใจต่อการใช้พื้นที่อยู่ในระดับน้อย ซึ่งเสนอแนวทางดังนี้ เพิ่มพื้นที่ให้มีความหลากหลายในการใช้งานกับทุกวัย เพิ่มจุดในการข้ามถนน เช่น ทางม้าลาย จุดสัญญาณหยุดรถให้คนเดินข้าม และแก้ไขจุดเชื่อมต่อทางลาดกับถนน ในลักษณะกายภาพที่ไม่พบ หรือไม่เป็นไปตามเกณฑ์ สามารถปรับปรุงให้เป็นไปตามเกณฑ์ได้ และต้องคำนึงถึงความสะอาดปลอดภัยและบริบทของพื้นที่

คำสำคัญ: ผู้สูงอายุ การออกแบบเพื่อทุกคน กว๊านพะเยา

ABSTRACT

The research is the study of the physical environments for the elders in the Kwan Phayao public area, divided into two parts: part 1 concerning survey as a research tool to explore the physical features of the area and part 2 about a questionnaire to explore activity and elders' needs who used the area. The findings are summarized that physical appearances are both supportive and unaccommodating for elders' activities as being without parking lot, signs, three-dimensional diagram and with nonstandard ramps. Besides, ramp and staircase have no guard rail and road connection in several areas. There is no toilet in the area, but with nonstandard toilet nearby. Seats are without backrest in the risky area, including uneven, obstructive surface of roads without tactile surface. Most elderly who use the area are couples living in Phayao, retirees, unemployed, and domestic workers. Most used the space 3-5 days a week in the evening. Causes of inconvenient reason are rain and childcare. Most walked in the area for jogging and exercises, and their

satisfaction for using the area is at a low level. Based on the findings, the guideline is proposed: additional activity area should be provided for the diversity in use for all ages and increasing the spot of crossing, such as crosswalks, crossing signal, and fixing the ramp to allow the wheelchair to be used. Physical characteristics unfound or do not meet the criteria used for studying physical features of the area can be improved to meet the criteria by considering the convenience, safety and context of the area. The improvement of such physical characteristics will make public areas along the Kwan Phayao as a model for the management of the area to support the use of the area of the elderly, which will help promote tourism of Kwan Phayao.

Keywords: Elderly, Universal Design, Kwan Phayao

ที่มาและความสำคัญ

ประเทศไทยได้ก้าวเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุตั้งแต่ปี 2548 คือมีประชากรอายุ 60 ปี ขึ้นไป 10.5% และจากการคาดประมาณประชากรของประเทศไทย พ.ศ. 2543-2573 คาดว่าจะเพิ่มขึ้นเป็น 15.7% ในปี 2573 ส่วนประชากรวัยเด็ก มีแนวโน้มลดลงอย่างรวดเร็วจาก 24.6% ในปี 2543 เหลือ 11.2% ในปี 2573 ขณะที่ผู้สูงอายุมีจำนวนเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2556, น.8)

สิ่งสำคัญอย่างยิ่งของการเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุ คือการมีความรู้ความเข้าใจในการเปลี่ยนผ่านไปสู่การเป็นสังคมผู้สูงอายุ โดยทุกภาคส่วนควรให้ความสำคัญและวางแผนเตรียมความพร้อมในการก้าวสู่สังคมผู้สูงอายุ สอดคล้องกับแผนผู้สูงอายุแห่งชาติ ฉบับที่ 2 ในหมวดที่ 2 และ 4 ยุทธศาสตร์ด้านการส่งเสริมผู้สูงอายุ มีมาตรการส่งเสริมและสนับสนุนให้ผู้สูงอายุมีที่อยู่อาศัยและสภาพแวดล้อมที่เหมาะสมและปลอดภัย (คณะกรรมการผู้สูงอายุแห่งชาติ, 2553, น.33-34) ซึ่งแนวคิดการออกแบบสภาพแวดล้อมของผู้สูงอายุ มีหลักการอยู่ 4 ข้อ คือการเข้าถึงง่าย สามารถสร้างแรงกระตุ้น ง่ายต่อการดูแลรักษา และมีความปลอดภัยทางกายภาพ (สำนักส่งเสริมและพิทักษ์ผู้สูงอายุ, 2553, น.4)

จะเห็นได้ว่าการจัดการสภาพแวดล้อมที่เหมาะสมและปลอดภัยในพื้นที่สาธารณะ เพื่อรองรับการใช้งานของผู้สูงอายุ จึงเป็นสิ่งที่มีความสำคัญ โดยเฉพาะพื้นที่สาธารณะและแหล่งท่องเที่ยวต่าง ๆ ซึ่งพบว่าผู้สูงอายุมีความต้องการให้ปรับปรุงเปลี่ยนแปลงสิ่งต่าง ๆ โดยเฉพาะเรื่องความสะดวกสบายและความปลอดภัย (ปรารธนา ศิริเบ็ญรัตน์, 2553) และในพื้นที่สาธารณะพบว่าผู้สูงอายุมีความต้องการสิ่งอำนวยความสะดวกต่าง ๆ และความปลอดภัยในการใช้งาน ที่เป็นตามหลักการออกแบบเพื่อทุกคน (ศักดิ์ชัย เสริมศรี, 2554) ในขณะเดียวกันพื้นที่สวนสาธารณะที่เป็นมิตรต่อผู้สูงอายุควรเริ่มต้นจากการเป็นสวนสาธารณะที่ดีและได้มาตรฐานก่อนที่จะพัฒนาเป็นพื้นที่สวนสาธารณะที่เอื้อสำหรับผู้สูงอายุ และมีกิจกรรมที่หลากหลายเพื่อรองรับความต้องการและพฤติกรรมของผู้สูงอายุ (สุรรัตน์ จำปาเงิน, 2559) ทั้งนี้เพื่อให้ผู้สูงอายุสามารถใช้งานได้สะดวกมีความปลอดภัย ซึ่งนำไปสู่การเตรียมความพร้อมเพื่อรองรับการเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุโดยสมบูรณ์

กว๊านพะเยาถือว่าเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญและมีชื่อเสียงแห่งหนึ่งของจังหวัดพะเยา โดยเฉพาะพื้นที่สาธารณะริมกว๊านพะเยา ในเขตเทศบาลเมืองพะเยา จากข้อมูลพบว่า มีจำนวนนักท่องเที่ยวและผู้มาใช้งานพื้นที่สาธารณะริมกว๊านพะเยาเป็นจำนวนมากตลอดทั้งปี เช่น ในช่วงฤดูหนาว เนื่องจากมีบรรยากาศที่สวยงามมีกิจกรรมเกี่ยวกับประเพณีทางน้ำ เช่น ประเพณีลอยกระทง รวมถึงในช่วงเทศกาลสงกรานต์มีการเล่นสงกรานต์เป็นจำนวนมาก ในขณะเดียวกันในช่วงเวลาอื่น ๆ ก็มีการใช้กิจกรรมเช่น การออกกำลังกายและพักผ่อนโดยตลอด ประกอบกับการประชาสัมพันธ์ท่องเที่ยวที่เกี่ยวเนื่องเรือพายไหว้พระกลางน้ำ ทำให้มีนักท่องเที่ยวเข้ามาท่องเที่ยวอย่างต่อเนื่องและเป็นจำนวนมาก (เทศบาลเมืองพะเยา, ออนไลน์, 2561)

จะเห็นได้ว่าพื้นที่สาธารณะริมกว๊านพะเยามีการใช้กิจกรรมที่หลากหลาย และมีปริมาณผู้ใช้งานจำนวนมากในพื้นที่ จากการสังเกตเบื้องต้นพบว่า สภาพแวดล้อมทางกายภาพของพื้นที่นั้น มีการจัดทำเพื่อรองรับกลุ่มผู้ใช้งานผู้สูงอายุหรือผู้พิการไว้บางส่วน เช่น การจัดทำทางลาดบริเวณฟุตบอลและขอบทาง เป็นต้น แต่ยังขาดองค์ประกอบทางกายภาพอีกหลายประการที่เอื้อต่อการใช้งานของผู้สูงอายุ ซึ่งงานวิจัยเรื่อง แนวทางการออกแบบสิ่งอำนวยความสะดวกและสภาพแวดล้อมทางกายภาพเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวสำหรับผู้สูงอายุและพิการตลาดน้ำต๋องซัน (สุรชาติ สินวรรณ, 2558, น.97-116) พบว่านักท่องเที่ยวและผู้พิการมีความคิดเห็น คือควรมีการออกแบบและเพิ่มสิ่งอำนวยความสะดวกและจัดสภาพแวดล้อมทางกายภาพเพื่อรองรับกลุ่มนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุและผู้พิการเช่นกัน ในขณะเดียวกันพบว่าอาคารและสถานที่สาธารณะหลายแห่งมีการจัดเตรียมสิ่งอำนวยความสะดวก

ความสะดวกแก่ผู้สูงอายุพอสมควร ทั้งนี้เพื่อให้มีสิ่งอำนวยความสะดวกที่เหมาะสมกับบริบทของสังคมผู้สูงอายุมากขึ้น จึงควรปรับปรุงสิ่งอำนวยความสะดวกสำหรับผู้สูงอายุให้ได้มาตรฐาน (สุคนิรันดร์ เพชรรัตน์, 2557, น.70-85)

ภาพ 1 พื้นที่สาธารณะริมกว๊านพะเยา ในเขตเทศบาลเมืองพะเยา

ที่มา: ผู้วิจัย, 2561 และดัดแปลงจาก <https://www.google.co.th/maps>, สืบค้นเมื่อ เมษายน 2561

การศึกษาถึงสภาพความต้องการและวัตถุประสงค์ของการใช้งานจริงของกลุ่มผู้ใช้งาน จึงมีความจำเป็นเพื่อรู้ถึงกิจกรรมและความต้องการของกลุ่มผู้สูงอายุที่มาใช้กิจกรรมในพื้นที่สาธารณะริมกว๊านพะเยาจริง ซึ่งจะนำไปสู่กระบวนการ การหาแนวทางและข้อเสนอแนะในการจัดการในพื้นที่ดังกล่าว ให้รองรับต่อการใช้งานของกลุ่มผู้สูงอายุและเพื่อเตรียมความพร้อมของภาครัฐและชุมชนในการเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุโดยสมบูรณ์ในอนาคต

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาลักษณะทางกายภาพของพื้นที่สาธารณะริมกว๊านพะเยาและมาตรฐานในการออกแบบเพื่อทุกคน (Universal Design)
2. เพื่อศึกษากิจกรรมและความต้องการของผู้สูงอายุที่มาใช้พื้นที่สาธารณะริมกว๊านพะเยา
3. เพื่อเสนอแนวทางในการจัดสภาพแวดล้อมทางกายภาพที่เหมาะสมสำหรับผู้สูงอายุที่มาใช้พื้นที่สาธารณะริมกว๊านพะเยา

ขอบเขตของการวิจัย

1. ขอบเขตด้านพื้นที่ ศึกษาพื้นที่สาธารณะริมกว๊านพะเยาในเขตเทศบาลเมืองพะเยา ตั้งแต่แยกประตูเหล็กจนถึงด้านหลังสำนักงานเทศบาลเมืองพะเยา เฉพาะบริเวณทางเดินและพื้นที่กิจกรรมด้านที่ติดริมกว๊านพะเยา (สำรวจในช่วงเดือนมีนาคมถึง พฤษภาคม พ.ศ. 2561)
2. ขอบเขตด้านเนื้อหา ศึกษาพฤติกรรมกลุ่มผู้สูงอายุที่มาใช้พื้นที่สาธารณะริมกว๊านพะเยา และศึกษาลักษณะทางกายภาพของพื้นที่ในประเด็นที่สอดคล้องกับมาตรฐานสิ่งอำนวยความสะดวกสำหรับผู้สูงอายุ รวมถึงมาตรฐานต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการออกแบบเพื่อทุกคน (Universal Design)

วิธีดำเนินการวิจัย

งานวิจัยนี้แบ่งข้อมูลที่ศึกษาเป็น 2 ส่วน 1) ข้อมูลลักษณะทางกายภาพของพื้นที่ ใช้แบบสำรวจเป็นเครื่องมือในการวิจัย และ 2) ข้อมูลกิจกรรมความต้องการของผู้สูงอายุที่มาใช้พื้นที่ ใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการวิจัย โดยมีรายละเอียดดังนี้

1. ข้อมูลลักษณะทางกายภาพของพื้นที่ ใช้แบบสำรวจเป็นเครื่องมือในการวิจัย โดยใช้แนวคิดการออกแบบเพื่อทุกคน (Universal Design) มาเป็นแนวคิดหลัก ร่วมกับเกณฑ์และมาตรฐานต่าง ๆ เพื่อนำไปสู่การสร้างเกณฑ์ในแบบสำรวจ โดยมีการคัดเลือกเกณฑ์ดังนี้ 1) จากกฎหมายที่เกี่ยวกับการกำหนดสิ่งอำนวยความสะดวกสำหรับผู้สูงอายุ 2) จากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับ

การจัดการแหล่งท่องเที่ยว 3) จากองค์กรที่เกี่ยวข้องกับวิชาชีพในการจัดเตรียมลักษณะทางกายภาพการใช้งานของผู้สูงอายุ เมื่อคัดเลือกจากข้อกำหนดดังกล่าวแล้วจึงนำมาทำการวิเคราะห์โดยคำนึงถึงลักษณะพื้นที่ที่ทำการศึกษា

จากลักษณะพื้นที่ที่จะเห็นได้ว่าเป็นพื้นที่สาธารณะในรูปแบบของสถานที่ท่องเที่ยว ดังนั้นการคัดเลือกเกณฑ์ในการสำรวจจึงพิจารณาถึงเกณฑ์และมาตรฐานต่าง ๆ ของการใช้งานในพื้นที่สาธารณะร่วมกับการใช้งานของสถานที่ท่องเที่ยว (กฎกระทรวงกำหนดสิ่งอำนวยความสะดวกในอาคาร, 2548; สมาคมสถาปนิกสยามในพระบรมราชูปถัมภ์, 2552; สำนักพัฒนาบริการท่องเที่ยว, ม.ป.ป.; Burgstahler, S., 2009) จากแนวทางดังกล่าวสามารถสรุปโดยแบ่งเป็น 10 หมวดประกอบด้วย ที่จอดรถ ทางลาด หอ้งน้ำผู้สูงอายุ จุดบริการข้อมูล ป้ายสัญลักษณ์ ทางเดินสัญจร ที่นั่งพัก บันได พื้นผิวต่างสัมผัสเตือน และแผนผังสามมิติ จาก 10 หมวดดังกล่าวนำไปสู่การสร้างเกณฑ์ในแบบสำรวจที่ใช้ในการศึกษา

ตาราง 1 แสดงเกณฑ์ที่ใช้ในการศึกษาลักษณะทางกายภาพของพื้นที่สาธารณะริมกว๊านพะเยา

หมวด/ลักษณะ	รายละเอียด
หมวดที่ 1 ที่จอดรถ	
1.1 ตำแหน่งและลักษณะ	- ที่จอดรถของผู้สูงอายุและคนพิการต้องไม่ชนกับทางเดินรถ - จัดให้อยู่ใกล้สิ่งอำนวยความสะดวกอื่น ๆ เช่น จุดบริการข้อมูล ทางลาด
1.2 จำนวน	- จำนวนที่จอดรถปกติไม่เกิน 51 -100 คัน ต้องจัดให้มีที่จอดรถคนพิการอย่างน้อย 2 คัน จำนวนที่จอดรถที่เพิ่มขึ้นทุก 100 คัน ให้มีที่จอดรถสำหรับผู้สูงอายุและคนพิการคนพิการ
1.3 ขนาดที่จอดรถ	- ที่จอดรถเป็นพื้นที่สี่เหลี่ยมผืนผ้า มีขนาดไม่น้อยกว่า 2.40 ม. และยาวไม่น้อยกว่า 6.00 ม.
1.4 ที่ว่างที่จอดรถ	- จัดให้มีที่ว่างที่มีลักษณะพื้นผิวเรียบกับพื้นที่จอดรถ ขนาดไม่น้อยกว่า 1.00 ม.
1.5 สัญลักษณ์บนพื้นที่จอดรถ	- มีรูปคนพิการหันขวามือบนพื้นที่จอดรถ ขนาดสัญลักษณ์บนพื้นอย่างน้อย 90 x 90 ซม.
1.6 ป้ายสัญลักษณ์แนวตั้ง	- มีรูปสัญลักษณ์คนพิการ ขนาดไม่ต่ำกว่า 30 x 30 ซม. (ไม่รวมขนาดตัวอักษรหรือลูกศร) - ติดตั้งสูง 2.00 ม. วัดจากระดับที่จอดรถ ถึงขอบของป้าย
หมวดที่ 2 ทางลาด	
2.1 ความชัน	- ทางลาดมีความชันไม่เกิน 1 : 12 หรือ 4.76 องศา - กรณีระดับพื้นต่างระดับกันไม่เกิน 2 ซม. ให้ปาดมุมทำเป็นทางลาดมีความชัน 1 : 2
2.2 ขนาดของทางลาด	- ความยาวทางลาดมีความยาวช่วงละไม่เกิน 6.00 ม. - หากมีทางลาดมากกว่า 1 ช่วง ต้องมีชานพักขนาดยาวไม่น้อยกว่า 1.50 ม. - กรณีทางลาดยาวรวมน้อยกว่า 6.00 ม. มีความกว้างสุทธิไม่น้อยกว่า 9.00 ม. - กรณีที่ทางลาดยาวรวมตั้งแต่ 6.00 ม. ขึ้นไป ต้องมีความกว้างสุทธิไม่น้อยกว่า 1.50 ม.
2.3 ลักษณะและพื้นผิว	- พื้นผิวทางลาดเป็นวัสดุไม่ลื่น มีลักษณะพื้นผิวเรียบเสมอกัน ไม่เป็นร่อง - มีขอบทางลาดสูง 5 ซม. ในด้านที่ไม่มีผนัง เพื่อกันล้อรถเข็นผู้สูงอายุและคนพิการ - จุดต่อเนื่องระหว่างพื้นกับทางลาดต้องเรียบ ไม่สะดุด
2.4 ราวจับ	- ทางลาดที่มีความยาวตั้งแต่ 2.50 ม. ขึ้นไป ต้องมีราวจับทั้ง 2 ข้าง - มีลักษณะกลม ขนาดเส้นผ่านศูนย์กลาง 3-4 ซม. ติดตั้งสูงจากพื้นทางลาด 80-90 ซม. - ทำด้วยวัสดุที่มีความแข็งแรง ยาวต่อเนื่องตลอดทางลาดและยื่นปลายราวจับจากจุดเริ่มต้นและจุดสิ้นสุดทางลาดออกมา 30 ซม. ปลายราวจับขนานกับพื้น และโค้งและวกลงด้านล่าง - ด้านที่อยู่ติดผนัง ให้มีระยะห่างจากผนังไม่น้อยกว่า 5 ซม. สูงจากจุดยึดไม่น้อยกว่า 12 ซม.
2.5 พื้นผิวต่างสัมผัส	- มีพื้นผิวต่างสัมผัสสำหรับผู้สูงอายุที่ทางขึ้นและทางลงของทางลาด - พื้นผิวต่างสัมผัสมีขนาดกว้าง 30 ซม. มีความยาวเท่ากับและขนานไปกับความกว้างของช่องทางเดิน ทางลาด โดยติดห่างจากจุดเริ่มต้นและจุดสิ้นสุดทางลาด 30 ซม.
หมวดที่ 3 หอ้งน้ำ	
3.1 ลักษณะ ตำแหน่งและจำนวน	- เป็นหอ้งน้ำที่สามารถเข้าถึงและใช้ได้อย่างสะดวกโดยลำพัง มีจำนวนอย่างน้อย 1 หอ้ง - กรณีพื้นที่ขนาดใหญ่ จัดให้มีหอ้งน้ำอยู่ร่วมกับทุกจุดที่จัดให้มีหอ้งน้ำปกติ

หมวด/ลักษณะ	รายละเอียด
	<ul style="list-style-type: none"> - ไม่มีสิ่งกีดขวาง ระดับพื้นที่ห้องน้ำเสมอกับพื้นภายนอก หากมีระดับต่างกันต้องทำทางลาด - ควรมีพื้นที่ว่างหน้าประตูกว้างอย่างน้อย 1.50 ม. - เป็นห้องน้ำที่สามารถใช้ได้ทั้งผู้หญิงและผู้ชาย (unisex) - ไม่อยู่ในบริเวณที่ต้องเข้าจากห้องน้ำชายหรือห้องน้ำหญิงโดยตรง - อยู่ในตำแหน่งที่ผู้สูงอายุและคนพิการสามารถเข้าถึงได้โดยสะดวก
3.2 ที่ว่างภายในห้องน้ำ	<ul style="list-style-type: none"> - มีพื้นที่ว่างสำหรับให้เข็นผู้สูงอายุสามารถหมุนตัวกลับได้ ขนาดเส้นผ่านศูนย์กลาง 1.50 ม. - พื้นห้องน้ำเป็นสีอ่อน มีความลาดเอียงไปยังช่องระบายน้ำ
3.3 ประตูห้องน้ำ	<ul style="list-style-type: none"> - ช่องประตูมีความกว้างไม่น้อยกว่า 0.90 ซม. เป็นประตูบานเลื่อน หากเป็นลูกบิด ต้องเป็นบานเปิดออกสู่ภายนอก เป็นบานทึบเพื่อความเป็นส่วนตัวแก่ผู้ใช้งาน - ไม่มีธรณีประตู และไม่ติดตั้งอุปกรณ์บังคับเปิด-ปิดประตู - มีมือจับเลื่อนเปิด-ปิดประตูเป็นราวจับกลมขนาด 3-4 ซม. สูงจากพื้น 0.80 -1.00 ม. - อุปกรณ์ล็อกเป็นแบบข้อสับหรือระบบที่สามารถปลดล็อกได้ง่ายจากภายนอก
3.4 โถสุขภัณฑ์	<ul style="list-style-type: none"> - โถสุขภัณฑ์ชนิดนั่งราบ ที่นั่งสูงจากพื้นห้องน้ำ 45 – 50 ซม. - มีพนักพิง หรือถังกักน้ำให้สำหรับผู้สูงอายุที่ไม่สามารถทรงตัวได้ ใช้ในการช่วยทรงตัว - มีที่ปล่อยน้ำแบบคันโยกหรือปุ่มกดขนาดใหญ่ที่ใช้ได้อย่างสะดวก ติดตั้งอยู่ด้านข้างถังพักน้ำของโถหรือติดที่ผนังด้านข้าง - จัดให้ด้านข้างของโถสุขภัณฑ์อยู่ชิดผนังด้านใดด้านหนึ่งโดยมีระยะจากกึ่งกลางของโถสุขภัณฑ์ห่างจากผนังด้านนั้น 45 – 50 ซม. และให้ด้านที่ไม่ชิดผนัง มีที่ว่างมากพอสำหรับให้สามารถเข้าไปใช้โถได้อย่างสะดวก
3.5 ราวจับบริเวณโถสุขภัณฑ์	<ul style="list-style-type: none"> - ติดตั้งราวจับกลมรูปตัวแอล (L) ที่ผนังด้านข้างโถสุขภัณฑ์ โดยมีระยะที่ราวจับยื่นล้ำหน้าโถออกมา 25 – 30 ซม. และราวจับแนวตั้งสูงขึ้นไป 60 ซม. - ติดตั้งราวจับชนิดพับเก็บได้ในแนวตั้งที่ข้างด้านไม่ชิดผนัง โดยติดห่างจากขอบโถ 15 -20 ซม. สูงจากพื้น 65 – 70 ซม. และมีความยาวยื่นออกมาจากผนังด้านหลังอย่างน้อย 55 ซม.
3.6 อ่างล้างมือ	<ul style="list-style-type: none"> - อ่างล้างมืออยู่ในตำแหน่งที่ผู้สูงอายุและคนพิการเข้าประชิดได้โดยไม่มีสิ่งกีดขวาง - ควรใช้เป็นอ่างล้างมือแบบแขน ขอบอ่างสูงจากพื้น 75 -80 ซม. ที่ว่างใต้อ่างสูง 60 ซม.
3.7 ก๊อกน้ำ	<ul style="list-style-type: none"> - ก๊อกน้ำเป็นชนิดก้านโยก ก้านปัด หรือระบบอัตโนมัติ
3.8 ราวจับบริเวณอ่างล้างมือ	<ul style="list-style-type: none"> - ติดตั้งราวจับแบบพับได้ในแนวตั้งทั้งสองด้านของอ่างล้างมือ - ราวจับมีความยาวอย่างน้อย 55 ซม. ติดตั้งสูงจากพื้นที่ระดับเดียวกับขอบของอ่าง
3.9 กระจกเงา	<ul style="list-style-type: none"> - ติดตั้งเหนืออ่างล้างมือให้เอียงลงเล็กน้อย ขอบล่างกระจกสูงจากพื้นห้องน้ำไม่เกิน 1.00 ม.
3.10 ราวจับ	<ul style="list-style-type: none"> - ราวจับทั้งหมดต้องมีลักษณะกลม มีขนาดเส้นผ่านศูนย์กลาง 3 – 4 ซม.
3.11 ที่ถ่ายปัสสาวะชาย	<ul style="list-style-type: none"> - จัดให้มีที่ถ่ายปัสสาวะชายที่มีระดับเสมอกับพื้น จำนวนอย่างน้อย 1 ที่ อยู่ในในห้องน้ำชาย - ติดตั้งราวจับแนวอนที่ด้านบนโถสูงจากพื้น 1.20 – 1.30 ม. ยาว 50 -60 ซม. - ติดตั้งราวจับที่ด้านข้างของโถทั้งสองข้างสูงจากพื้น 0.80 – 1.00 ม. ยาว 55 -60 ซม. ยาว 55 -60 ซม. โดยราวจับมีขนาดเส้นผ่านศูนย์กลาง 3 – 4 ซม.
3.12 สัญญาณแจ้งเหตุฉุกเฉิน	<ul style="list-style-type: none"> - จัดให้มีอุปกรณ์แจ้งเหตุฉุกเฉินภายในห้องน้ำแบบปุ่มกดหรือปุ่มสัมผัส หรือแบบดึงเชือก โดยติดตั้งที่ระดับความสูง 2 ระดับ ได้แก่ ความสูง 25 -30 ซม. และ 80 -95 ซม. - อุปกรณ์ขอความช่วยเหลือต้องมีทั้งระบบสัญญาณแสง (ไฟกระพริบ) และสัญญาณเสียง
หมวดที่ 4 จุดบริการข้อมูล	
4.1 ตำแหน่งลักษณะ	<ul style="list-style-type: none"> - ตั้งอยู่ในตำแหน่งที่สามารถเข้าถึงได้โดยสะดวกและสังเกตง่าย - โต๊ะหรือเคาน์เตอร์มีที่ว่างข้างใต้ เพื่อให้คนพิการที่นั่งรถเข็นสามารถสอดขาเข้าได้ - สามารถเอื้อมหยิบสิ่งของบนโต๊ะได้สะดวกในขณะที่นั่ง

หมวด/ลักษณะ	รายละเอียด
4.2 ขนาด	- บนเคาน์เตอร์หรือโต๊ะมีความสูงสุทธิไม่เกิน 80 ซม. - พื้นที่วางใต้โต๊ะหรือเคาน์เตอร์สูงจากพื้น 70 -75 ซม.และลึกสุทธิไม่น้อยกว่า 40 ซม.
4.3 บริการข้อมูล	- จัดให้มีเอกสารหรือข้อมูลข่าวสารที่อธิบายเกี่ยวกับแหล่งท่องเที่ยว - มีป้ายและสื่อเสียงสำหรับคนพิการทางการได้ยินหรือสื่อความหมาย
4.4 ป้ายสัญลักษณ์	- มีป้ายสัญลักษณ์รูปคนพิการ เพื่อแสดงจุดให้บริการข้อมูล - รูปสัญลักษณ์เป็นสีขาว พื้นป้ายสีน้ำเงินหรือสลับกัน - ป้ายสัญลักษณ์ มีความชัดเจน มองเห็นได้ง่าย ติดอยู่ในตำแหน่งที่ไม่ทำให้สับสน
หมวดที่ 5 ป้ายสัญลักษณ์	
5.1 สัญลักษณ์	- สัญลักษณ์รูปคนพิการนั่งเก้าอี้ล้อ หันไปทางขวามือของผู้มอง - มีสีขาว พื้นสีน้ำเงิน หรือสลับกัน
5.2 สี	- สีน้ำเงิน ที่สามารถมองเห็นได้ชัดเจนจากระยะไกล
5.3 ขนาด	- ป้ายสัญลักษณ์รูปคนพิการนั่งเก้าอี้ (ไม่รวมตัวหนังสือ) มีขนาด 30 x 30 ซม.
5.4 ตำแหน่ง	- ติดอยู่ในตำแหน่งที่ไม่สับสน มีความชัดเจน มองเห็นได้ง่าย - ต้องจัดให้มีแสงสว่างเป็นพิเศษทั้งกลางวันและกลางคืนโดยแบ่งเป็น - ป้ายสัญลักษณ์แสดงสิ่งอำนวยความสะดวกติดบริเวณสิ่งอำนวยความสะดวก อยู่สูงจากพื้น ไม่ต่ำกว่า 2.00 ม. หรือตามความเหมาะสม เพื่อให้มองเห็น ได้ชัดเจน และไม่ถูกบดบัง - ป้ายสัญลักษณ์แสดงทางไปสู่สิ่งอำนวยความสะดวก บริเวณทางแยกหรือระหว่างทาง เพื่อบอกหรือชี้ไปยังสิ่งอำนวยความสะดวกต่าง ๆ
หมวดที่ 6 ทางเดินสัญจร	
6.1 ลักษณะ	- ไม่มีสิ่งกีดขวางยื่นล้ำออกมาเป็นอุปสรรค ทั้งในระดับพื้นและระดับศีรษะ - ทางเดินสัญจรต้องมีความแข็งแรง ไม่ทรุดตัว หรือแตกหัก - ระหว่างทางเดินสัญจรควรจัดให้มีที่นั่งพักเป็นระยะ - มีราวกันตกในบริเวณที่ตัดผ่านพื้นที่อันตราย หรือทางสัญจรที่มีการยกระดับ
6.2 พื้นผิว	- พื้นผิวมีลักษณะเรียบเสมอกัน ไม่ขรุขระ ทำจากวัสดุที่ไม่ลื่น โดยเฉพาะเมื่อเปียกน้ำ - พื้นมีความแข็งแรงมั่นคง หากปูแผ่นทางเท้า ต้องปูให้ขอบแผ่นชิดขอบ ไม่มีร่องระหว่าง แผ่น กรณีจำเป็นต้องมีร่อง กำหนดให้กว้างไม่เกิน 1 ซม.
6.3 ขนาด	- มีความกว้าง ไม่น้อยกว่า 1.50 ม. หากเป็นทางสัญจรทางเดียว กว้างไม่น้อยกว่า 0.90 ม.
6.4 ระดับพื้น	- ระดับพื้นเป็นระดับเสมอกัน ในกรณีที่มีการเปลี่ยนระดับให้มีทางลาดความชันไม่เกิน 1:12
6.5 ทางระบายน้ำ	- หากมีรางหรือท่อระบายน้ำ ต้องมีฝาปิดสนิท ในกรณีที่รางระบายน้ำเป็นตะแกรงต้องมีซี่ หรือรูที่เล็ก ขนาดร่องกว้างไม่เกิน 1.30 ซม. - ร่องตะแกรงควรตั้งฉากกับทางสัญจร ในกรณีที่เป็นทางเดินสวนกัน ร่องตะแกรงควรเป็น แบบตาราง มีซี่หรือรูที่เล็กขนาดความกว้างไม่เกิน 1.30 x 1.30 ซม.
หมวดที่ 7 ที่นั่งพัก	
7.1 ตำแหน่ง	- จัดให้มีที่นั่งพักระหว่างทางสัญจรในทุกจุดพัก หรือทุก 10-20 ม.
7.2 ลักษณะ	- เป็นที่นั่งมีพนักพิงหลัง เว้นให้มีที่วางด้านข้างสำหรับรถเข็น ขนาด 0.90 x 1.40 ม.
7.3 ขนาด	- ที่นั่งสูงจากพื้น 40 -50 ซม. กว้าง 30 -45 ซม. ยาว 60 -80 ซม. ต่อคน
หมวดที่ 8 บันได	
8.1 พื้นผิว	- พื้นผิวของบันไดเรียบ ใช้วัสดุที่ไม่ลื่น
8.2 ขนาด	- บันไดมีความกว้างสุทธิไม่น้อยกว่า 1.50 ม. มีชานพักกว้าง 1.50 ม. ทุกระยะแนวตั้งไม่เกิน 2.00 ม. ลูกตั้งไม่เปิดเป็นช่องโหว่ - ลูกนอน (ไม่รวมจุกบันได) กว้างไม่น้อยกว่า 30 ซม. ลูกนอนสูงไม่เกิน 15 ซม. - จุกบันไดไม่ควรเหลื่อมเกิน 2 ซม.

หมวด/ลักษณะ	รายละเอียด
8.3 ราวจับ	- มีราวบันไดทั้ง 2 ข้าง ทำจากวัสดุเรียบ มีความมั่นคงแข็งแรง ไม่ลื่น - มีลักษณะกลม เส้นผ่านศูนย์กลาง 3-4 ซม. สูงจากพื้น 80-90 ซม. และยื่นปลายราวจับจากจุดเริ่มต้นและจุดสิ้นสุดออกมา 30 ซม.
หมวดที่ 9 พื้นผิวต่างสัมผัส	
9.1 ตำแหน่ง	- บริเวณทางขึ้นลงและทางลาด ทางขึ้นและลงบันไดหรือพื้นต่างระดับ - บริเวณหน้าประตูห้องน้ำ บริเวณรอบ ๆ ต้นไม้
9.2 ลักษณะและพื้นผิว	- มีลักษณะพื้นผิวแตกต่างจากพื้นผิวโดยรอบ เช่น เป็นปุ่มวงกลมขนาดเส้นผ่าศูนย์กลางเล็ก
9.3 ขนาดและการติดตั้ง	- ติดตั้งจากจุดเริ่มต้นหรือสิ้นสุดทางลาดหรือห่างจากสิ่งกีดขวาง 30 ซม. - ขนาดของพื้นผิวต่างสัมผัสมีความกว้าง 30 ซม. ยาวเท่ากับความกว้างของทางลาด
หมวดที่ 10 แผ่นผังสามมิติ	
10.1 ลักษณะ	- แผ่นผังที่มีลักษณะนูนต่ำ แสดงลักษณะขอบเขตของพื้นที่ในแหล่งท่องเที่ยว
10.2 ตำแหน่ง	- ตั้งบริเวณประตูทางเข้าอาคารหรือด้านหน้าพื้นที่โครงการของแหล่งท่องเที่ยวอื่น ๆ
10.3 ขนาด	- แผ่นผังสูงจากพื้น 75-80 ซม. มีขนาดไม่น้อยกว่า 60 ซม. และติดตั้งเอียงลงเล็กน้อย

ที่มา: ดัดแปลงจาก กฎกระทรวงกำหนดสิ่งอำนวยความสะดวกในอาคาร, 2548; สมาคมสถาปนิกสยามในพระบรมราชูปถัมภ์, 2552; สำนักพัฒนาบริการท่องเที่ยว, ม.ป.ป.; Burgstahler, S., 2009

2. ข้อมูลกิจกรรมและความต้องการของผู้สูงอายุ ใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการวิจัย จากสำรวจเบื้องต้นโดยการสังเกตพบว่ามีจำนวนประชากรผู้สูงอายุ 216 คน จากจำนวนดังกล่าว นำมาคัดเลือกเป็นกลุ่มตัวอย่างโดยใช้เกณฑ์หรือการประมาณจากจำนวนประชากร จะพบว่าจำนวนประชากรอยู่ในช่วงหลักร้อยซึ่งกำหนดให้ใช้กลุ่มตัวอย่างร้อยละ 15-30 ผู้วิจัยเลือกใช้กลุ่มตัวอย่างค่ามากที่สุดคือร้อยละ 30 ของจำนวนประชากร ดังนั้นใช้กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยเท่ากับ 65 คน

3. การวิเคราะห์ข้อมูลและสรุปผล นำผลที่ได้จากข้อมูลลักษณะทางกายภาพของพื้นที่สาธารณะริมกว๊านพะเยา มาวิเคราะห์ร่วมกับทฤษฎี งานวิจัยต่าง ๆ และเกณฑ์มาตรฐานที่ใช้ในการศึกษาลักษณะทางกายภาพ เพื่อให้เห็นถึงลักษณะและข้อจำกัดในด้านต่าง ๆ รวมถึงผลที่ได้จากการวิเคราะห์ข้อมูลด้านกิจกรรมและความต้องการของผู้สูงอายุ เพื่อนำไปสู่แนวทางในการจัดสภาพแวดล้อมทางกายภาพที่เหมาะสมและเอื้อต่อการใช้งานสำหรับผู้สูงอายุบริเวณพื้นที่สาธารณะริมกว๊านพะเยา

ผลการวิจัย

1. ผลการศึกษาลักษณะทางกายภาพของพื้นที่สาธารณะริมกว๊านพะเยา ผลการศึกษาสรุปได้ดังนี้

จากการศึกษาจะพบว่าลักษณะทางกายภาพในพื้นที่สาธารณะริมกว๊านพะเยา มีลักษณะทางกายภาพทั้งที่ส่งเสริมและไม่ส่งเสริมการใช้งานของผู้สูงอายุ

ตาราง 2 แสดงลักษณะทางกายภาพที่พบในพื้นที่สาธารณะริมกว๊านพะเยาโดยแบ่งรูปแบบตามเกณฑ์ที่ใช้ในการวิจัย

ลักษณะทางกายภาพตามเกณฑ์วิจัยกำหนด	ไม่พบรูปแบบ	พบรูปแบบและมีลักษณะเป็นไปตามเกณฑ์	พบรูปแบบแต่มีลักษณะไม่เป็นไปตามเกณฑ์
1 ที่จอดรถ	●		
2 ทางลาด		●	●
3 ห้องน้ำผู้สูงอายุ			
3.1 ในพื้นที่สาธารณะริมกว๊านพะเยา	●		
3.2 ในบริเวณพื้นที่ใกล้เคียง		●	●
4 จุดบริการข้อมูล		●	●
5 ป้ายสัญลักษณ์	●		
6 ทางเดินสัญจร		●	●
7 ที่นั่งพัก		●	●
8 บันได		●	●
9 พื้นผิวต่างสัมผัสเตือน		●	●
10 แพนผังสามมิติ	●		

จากการตาราง 2 หากพิจารณาเป็นรายข้อตาม จะพบว่า มีลักษณะทางกายภาพ 3 รูปแบบ ประกอบด้วย 1) ไม่พบรูปแบบตามเกณฑ์ในพื้นที่สาธารณะริมกว๊านพะเยา 2) พบรูปแบบตามเกณฑ์และมีลักษณะทางกายภาพเป็นไปตามเกณฑ์กำหนดและ 3) พบรูปแบบตามเกณฑ์แต่มีลักษณะทางกายภาพไม่เป็นไปตามเกณฑ์กำหนด โดยมีรายละเอียดดังนี้

1. ในพื้นที่สาธารณะริมกว๊านพะเยา มีการจัดพื้นที่สำหรับจอดรถบริเวณริมถนนชายกว๊านตลอดแนวถนน การจอดรถมีลักษณะเป็นรูปแบบการจอดแนวขนานกับฟุตบาทและแนวถนน โดยในพื้นที่จอดรถดังกล่าวไม่พบที่จอดรถสำหรับผู้สูงอายุ
2. มีทางลาด 12 จุดในพื้นที่สาธารณะริมกว๊านพะเยา โดยส่วนใหญ่เชื่อมโยงไปยังพื้นที่กิจกรรมบริเวณริมกว๊านพะเยา ทางลาดจำนวน 11 จุดมีความลาดชันเกิน 1:12 ยกเว้นจุดที่ 3 ที่มีความลาดชันตามเกณฑ์ ทางลาดทั้ง 12 จุดพบสภาพพื้นผิวไม่เรียบ มีการโก่งตัวขึ้นมาของแผ่นปูพื้น และในบริเวณที่ต่างระดับกันไม่มาก (ไม่เกิน 2 เซนติเมตร) พบว่าไม่มีการปาดมุมหรือปาดมุมไม่ได้ตามเกณฑ์(ไม่น้อยกว่า 1:2) ไม่พบการทำขอบทางลาดสูง 5 เซนติเมตร เพื่อกันล้อรถเข็นและทำพื้นผิวต่างสัมผัสในทางลาดทั้ง 12 จุด มีการติดตั้งราวจับทางลาดในจุดที่ 3 แต่ไม่มีการยื่นปลายราวจับในจุดเริ่มต้นและจุดสิ้นสุดของทางลาดออกมา 30 เซนติเมตร และในจุดที่ 1,2,4,7,8,9,10,11 และ 12 ไม่มีการติดตั้งราวจับทั้ง 2 ข้างทั้งสองด้านตลอดแนวทางลาด จากการสำรวจพบว่ากรณีที่ต้องใช้รถเข็น (wheelchair) ทางลาดในหลายจุดไม่สามารถเชื่อมต่อไปยังถนนได้ เนื่องจากมีขอบคั่นคอนกรีตกัน และบางจุดมีพื้นต่างระดับ ทำให้เกิดอุปสรรคต่อการใช้งาน

ภาพ 2 แสดงตำแหน่งทางลาดที่พบบริเวณพื้นที่สาธารณะริมกว๊านพะเยา
ที่มา : ผู้วิจัย, 2561

3. ไม่พบห้องน้ำสำหรับผู้สูงอายุในพื้นที่สาธารณะริมกว๊านพะเยา แต่พบห้องน้ำในพื้นที่บริเวณใกล้เคียงและมีห้องน้ำสำหรับผู้สูงอายุและผู้พิการอยู่ 2 จุด โดยทั้ง 2 จุด ไม่พบโถปัสสาวะชายในห้องน้ำสำหรับผู้สูงอายุ ราวจับและตำแหน่งโถสุขภัณฑ์ในห้องน้ำทั้ง 2 จุดติดตั้งไม่เป็นไปตามเกณฑ์ ในห้องน้ำจุดที่ 2 ไม่พบการติดตั้งอ่างล้างมือ กระดาษเช็ดมือ รวมถึงราวจับอ่างล้างมือ และห้องน้ำทั้ง 2 ห้องไม่พบการติดตั้งอุปกรณ์สัญญาณแจ้งเหตุฉุกเฉิน รวมถึงไม่พบอุปกรณ์ล๊อคที่เป็นแบบขอสับ ในขณะที่อุปกรณ์ล๊อคที่ติดตั้งอยู่ไม่สามารถปลดล๊อคได้ง่ายจากภายนอก

ภาพ 3 แสดงตำแหน่งห้องน้ำผู้สูงอายุที่พบบริเวณใกล้เคียงพื้นที่สาธารณะริมกว๊านพะเยา
ที่มา : ผู้วิจัย, 2561

4. พบจุดบริการข้อมูลจำนวน 5 จุด แบ่งเป็น 1) อยู่ในพื้นที่สาธารณะริมกว๊านพะเยา มีลักษณะเป็นป้ายจำนวน 3 จุด, 2) อยู่บริเวณใกล้เคียงมีลักษณะเป็นป้ายจำนวน 1 จุดและ 3) อยู่บริเวณใกล้เคียงมีลักษณะเป็นอาคารจำนวน 1 จุด พบว่าทั้ง 5 จุด ไม่มีป้ายสัญลักษณ์ที่แสดงตำแหน่งของจุดบริการข้อมูล โดยใน 3 จุดที่อยู่ในพื้นที่สาธารณะริมกว๊านพะเยาไม่มีจุดบริการข้อมูลที่เป็นลักษณะโต๊ะหรือเคาน์เตอร์บริการ มีเพียงจุดที่ 1 ที่มีการจัดเตรียมโต๊ะไว้ให้บริการ แต่มีลักษณะไม่เป็นไปตามเกณฑ์ ในขณะที่เดียวกันในจุดที่ 1 อยู่ค่อนข้างไกลจากพื้นที่สาธารณะริมกว๊านพะเยา และมีอุปสรรคต่อการเข้าไปใช้งานเนื่องจากต้องข้ามถนนชายกว๊าน

ภาพ 4 แสดงตำแหน่งจุดบริการข้อมูลที่พบในพื้นที่สาธารณะริมกว๊านพะเยาและบริเวณใกล้เคียง
ที่มา: ผู้วิจัย, 2561

5. ในบริเวณพื้นที่สาธารณะริมกว๊านพะเยา ไม่พบป้ายสัญลักษณ์ ที่แสดงตำแหน่งสิ่งอำนวยความสะดวกต่าง ๆ ที่เอื้อต่อการใช้งานของผู้สูงอายุ

6. พบทางสัญจรตลอดแนวพื้นที่สาธารณะริมกว๊านพะเยา ทางสัญจรดังกล่าวในหลายจุดพบมีสิ่งกีดขวางทางเดิน เช่น ต้นไม้ ฐานซุ้มป้าย เสาไฟฟ้า ถึงขยะและ ร้านขายสินค้า และมีพื้นผิวไม่เรียบ แผ่นพื้นมีการโก่งนูน ในขณะที่เดียวกันมีการจัดทำทางลาดในบริเวณที่มีระดับพื้นต่างกัน แต่ทางลาดมีขนาดความชันมากกว่า 1 : 12 และพบราวกันตกซึ่งยึดไม่แข็งแรงบริเวณทางเดินริมกว๊านพะเยาตั้งแต่บริเวณหน้าร้านแสงจันทร์ถึงบริเวณหน้าสวนสมเด็จพระย่า 90 ซึ่งอาจก่อให้เกิดอันตรายต่อผู้สูงอายุและผู้ใช้งานทั่วไป

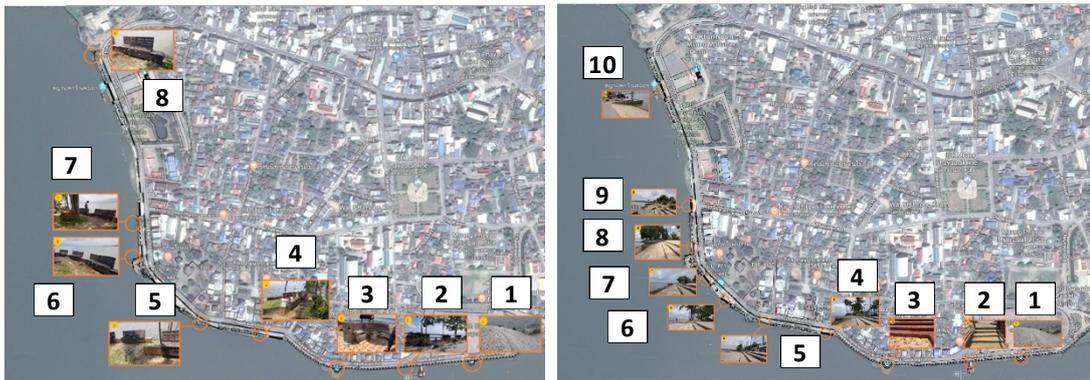
ภาพ 5 แสดงตัวอย่างสิ่งกีดขวางทางสัญจรในพื้นที่สาธารณะริมกว๊านพะเยา
ที่มา: ผู้วิจัย, 2561

ภาพ 6 แสดงตำแหน่งราวกันตกที่ยึดไม่แข็งแรงบริเวณทางเดินริมกว๊านพะเยา
ที่มา: ผู้วิจัย, 2561

7. ในพื้นที่สาธารณะริมกว๊านพะเยาพบที่นั่งพัก 9 จุด อยู่กระจายในบริเวณพื้นที่ ในแต่ละจุดมีระยะห่างไม่เกิน 20 เมตร ยกเว้นจากจุดที่ 7 ถึงจุดที่ 9 มีระยะห่างเกิน 20 เมตรไม่พบที่นั่งพัก ทุกจุดก็มีขนาดความสูงขนาดความกว้างและขนาดความยาว เป็นไปตามเกณฑ์ มีลักษณะมีพนักพิง ยกเว้นจุดที่ 2 ไม่มีพนักพิง และพบว่าจุดที่ 1,4 และ 5 ที่มีที่ว่างสำหรับวางรถเข็น ในขณะที่จุดที่ 3,6,7 และ 8 มีพื้นที่ด้านข้าง แต่ไม่เอื้ออำนวยต่อการวางรถเข็นเนื่องจากพื้นผิวไม่เรียบมีลักษณะเป็นเนิน และพบว่าในจุดที่ 2 ไม่มีพื้นที่ว่างด้านข้างสำหรับรถเข็นผู้สูงอายุ

8. พบว่าในบริเวณพื้นที่สาธารณะริมกว๊านพะเยามีบันได 10 จุด อยู่กระจายในบริเวณพื้นที่ โดยทั้งหมดเป็นบันไดที่นำไปสู่ พื้นที่กิจกรรมบริเวณริมฝั่งของกว๊านพะเยา โดยบันไดทั้งหมดมีขนาดลูกตั้งลูกนอนและความกว้างเป็นไปตามเกณฑ์ บันไดโดยส่วนใหญ่ใช้วัสดุที่มีลักษณะไม่ลื่นและมีพื้นผิวเรียบ ไม่พบราวจับบันไดทั้ง 9 จุด ยกเว้นในจุดที่ 2 ที่มีราวจับบันได แต่ไม่มีการยื่น ปลายราวในจุดเริ่มต้นและจุดสิ้นสุดของราวจับออกมา 30 เซนติเมตร

ภาพ 7 (ซ้าย) แสดงตำแหน่งที่นั่งพักที่พบบริเวณพื้นที่สาธารณะริมกว๊านพะเยา

(ขวา) แสดงตำแหน่งบันไดที่พบบริเวณพื้นที่สาธารณะริมกว๊านพะเยา

ที่มา: ผู้วิจัย, 2561

9. ไม่พบพื้นผิวต่างสัมผัสเตือน ในตำแหน่งตามเกณฑ์ระบุในบริเวณพื้นที่สาธารณะริมกว๊านพะเยา

10. ไม่พบแผนผังสามมิติแสดงลักษณะขอบเขตของพื้นที่แหล่งท่องเที่ยวในบริเวณพื้นที่สาธารณะริมกว๊านพะเยา

2. สรุปผลการศึกษาลักษณะกิจกรรม และความต้องการของผู้สูงอายุ

ผลการวิจัยประกอบด้วยข้อมูลเกี่ยวกับการใช้พื้นที่บริเวณพื้นที่สาธารณะริมกว๊านพะเยา และระดับความพึงพอใจของผู้สูงอายุและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการใช้บริเวณพื้นที่สาธารณะริมกว๊านพะเยา โดยผลการศึกษามีรายละเอียดดังนี้

ข้อมูลเกี่ยวกับการใช้พื้นที่บริเวณพื้นที่สาธารณะริมกว๊านพะเยา

ตาราง 3 แสดงจำนวนและร้อยละเกี่ยวกับข้อมูลทั่วไปและการใช้พื้นที่บริเวณพื้นที่สาธารณะริมกว๊านพะเยา

รายการ	จำนวน	ร้อยละ
1. ภูมิลำเนา		
จังหวัดพะเยา	59	90.80
ต่างจังหวัด (เชียงราย เชียงใหม่ แพร่ และสมุทรสาคร)	6	9.20
2. ท่านมีผู้ดูแลหรืออาศัยอยู่กับใคร (เลือกได้มากกว่า 1 ข้อ)		
อยู่คนเดียว	9	13.80
อยู่กับบุตร	16	24.60
อยู่กับสามี/ภรรยา	33	50.80
อยู่กับญาติพี่น้อง	18	27.70
3. อาชีพปัจจุบัน		
เกษียณ/ว่างงาน/ทำงานบ้าน	27	41.50
รับจ้าง	19	29.20
ทำธุรกิจ	12	18.5
อื่น ๆ เช่น เลี้ยงหลาน เกษตรกร	7	10.8
4. ในหนึ่งสัปดาห์มาใช้พื้นที่สาธารณะริมกว๊านพะเยากี่วัน		
ไม่เคยมา	6	9.20
น้อยกว่า 3 วัน	20	30.80
3-5 วัน	23	35.40
6-7 วัน	16	24.60
5. ช่วงเวลาใดที่มาใช้บริเวณพื้นที่สาธารณะริมกว๊านพะเยา		
ช่วงเช้า (05.00-07.00 น.)	19	29.20
ช่วงกลางวัน-บ่าย (12.00-14.00 น.)	9	13.80
ช่วงเย็น (16.00-18.00 น.)	47	72.30
6. วันที่ไม่สะดวกมาใช้บริเวณพื้นที่สาธารณะริมกว๊านพะเยา (เลือกได้มากกว่า 1 ข้อ)		
วันพระ	4	6.20
วันหยุดนักขัตฤกษ์	23	35.40
วันเสาร์-อาทิตย์	16	24.60
วันอื่น ๆ	28	43.10
7. เหตุผลหรืออุปสรรคใดที่ทำให้ไม่สะดวกมาใช้บริเวณพื้นที่สาธารณะริมกว๊าน	(n=60)	
ดูแลบุตรหลาน	9	13.80
ท้องเที่ยว	2	3.10
ประชุม	1	1.50
จ่ายตลาด	1	1.50
เยี่ยมญาติ	5	7.7
ทำงาน	0	0.00

รายการ	จำนวน	ร้อยละ
ฝนตก	34	52.30
อื่น ๆ	8	12.30
8. ท่านเดินทางมาใช้บริเวณพื้นที่สาธารณะริมกว๊านพะเยาอย่างไร (n=60)		
เดิน	21	35.00
จักรยาน	9	15.00
จักรยานยนต์	17	28.30
รถยนต์	13	21.70
รถโดยสาร	0	0.00
อื่น ๆ	0	0.00
9. ท่านมาทำกิจกรรมประเภทใดบ้างบริเวณพื้นที่สาธารณะริมกว๊านพะเยา (เลือกได้มากกว่า 1 ข้อ)		
วิ่งออกกำลังกาย	14	21.50
เดินเล่น	33	50.80
เต้นแอโรบิค	2	3.10
ใช้อุปกรณ์ออกกำลังกายในสวนสาธารณะ	7	10.80
ปั่นจักรยาน	13	20.00
ท่องเที่ยวโบราณสถาน (วัด)	0	0.00
ตกปลา	8	12.30
ให้อาหารปลา	0	0.00
ขายของ	3	4.60
กินข้าว	10	15.40
ถ่ายรูป	0	0.00
กิจกรรมเข้าจังหวะ(รำวง)	12	18.50
นอนเล่น	1	1.50
อื่น ๆ	6	9.20

จากข้อมูลตาราง 3 พบว่าจำนวนวันต่อสัปดาห์ที่ผู้สูงอายุที่ตอบแบบสอบถาม ในการมาใช้พื้นที่สาธารณะบริเวณริมกว๊านพะเยา ส่วนมากมาใช้บริการ 3-5 วันต่อสัปดาห์ คิดเป็นร้อยละ 35.40 ช่วงเวลาที่ใช้บริการมากที่สุด คือช่วงเย็น (16.00-18.00 น.) เหตุผลหรืออุปสรรคที่ทำให้ไม่สะดวกมาใช้บริการ คือ ฝนตก และมีภาระต้องดูแลบุตรหลาน กิจกรรมที่มาทำบริเวณพื้นที่สาธารณะริมกว๊านพะเยาพบว่า ส่วนมากมาเดินเล่นคิดเป็นร้อยละ 50.80 วิ่งออกกำลังกายคิดเป็นร้อยละ 21.50 ปั่นจักรยานคิดเป็นร้อยละ 20.00 และเข้าร่วมกิจกรรมเข้าจังหวะ (รำวง) คิดเป็นร้อยละ 18.50

ระดับความพึงพอใจของผู้สูงอายุ และข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการใช้บริเวณพื้นที่สาธารณะริมกว๊านพะเยา

ความพึงพอใจของผู้สูงอายุต่อการใช้งานบริเวณพื้นที่สาธารณะริมกว๊านพะเยา โดยการศึกษาจะให้ความสำคัญเรื่องความปลอดภัยและการใช้งานที่เป็นประจำปกติ ซึ่งจะสอดคล้องกับเกณฑ์ลักษณะทางกายภาพในตาราง 1 โดยในหมวดที่ 10 แผนผังสามมิติจะถูกรวมอยู่ในข้อ 4 จุดบริการข้อมูล (ในตาราง 4) เนื่องจากเป็นการให้บริการข้อมูลเหมือนกัน ผลการศึกษาพบว่าโดยรวมมีความพึงพอใจอยู่ในระดับน้อย (มี 5 ระดับ มากที่สุด มาก ปานกลาง น้อย น้อยที่สุด) จำแนกได้

เป็นความพึงพอใจระดับปานกลางจำนวน 3 ข้อ คือตำแหน่งที่นั่งพัก รองลงมาคือจำนวนที่นั่งพัก และความปลอดภัยของทางเดินสัญจร ตามลำดับ และอีก 13 ข้อ มีความพึงพอใจอยู่ในระดับน้อย ข้อที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด 3 ลำดับ คือ ขนาดและความปลอดภัยราวจับกันตึก รองลงมา คือ จำนวนทางลาดและจำนวนบันไดและ ลำดับถัดมาคือตำแหน่งที่ตั้งและการใช้งานจุดบริการข้อมูลตามลำดับ รายละเอียดดังแสดงในตาราง 4 โดยการแปลผลใช้เกณฑ์ค่าลำดับคะแนนเฉลี่ยดังนี้

4.50–5.00	ระดับความพึงพอใจมากที่สุด
3.50–4.49	ระดับความพึงพอใจมาก
2.50–3.49	ระดับความพึงพอใจปานกลาง
1.50–2.49	ระดับความพึงพอใจน้อย
1.00–1.49	ระดับความพึงพอใจน้อยที่สุด

ตาราง 4 แสดงค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของความพึงพอใจการใช้บริเวณพื้นที่สาธารณะริมกว๊านพะเยา

ข้อความ	ระดับความพึงพอใจ		
	\bar{X}	S.D.	การแปลผล
1. ที่จอดรถสำหรับผู้สูงอายุ			
1.1 จำนวนที่จอดรถสำหรับผู้สูงอายุ	2.35	1.37	น้อย
2. ทางลาด			
2.1 จำนวนทางลาด	2.14	1.10	น้อย
2.2 ขนาดและความปลอดภัยของทางลาด	2.34	1.08	น้อย
3. ห้องน้ำสำหรับผู้สูงอายุ			
3.1 จำนวนห้องน้ำสำหรับผู้สูงอายุ	2.24	1.20	น้อย
3.2 ตำแหน่งห้องน้ำสำหรับผู้สูงอายุ	2.35	1.13	น้อย
3.3 ความปลอดภัยห้องน้ำสำหรับผู้สูงอายุ	2.46	1.16	น้อย
3.4 ความสะอาดห้องน้ำสำหรับผู้สูงอายุ	2.48	1.07	น้อย
4. จุดบริการข้อมูล			
4.1 ตำแหน่งที่ตั้งและการใช้งานจุดบริการข้อมูล	2.16	0.90	น้อย
5. ป้ายสัญลักษณ์			
5.1 ตำแหน่งที่ตั้งป้ายสัญลักษณ์	2.28	0.99	น้อย
6. ทางเดินสัญจร			
6.1 ความปลอดภัยของทางเดินสัญจร	2.56	1.11	ปานกลาง
7. ที่นั่งพัก			
7.1 ตำแหน่งที่นั่งพัก	2.80	1.28	ปานกลาง
7.2 จำนวนที่นั่งพัก	2.61	1.20	ปานกลาง
8. บันได			
8.1 จำนวนบันได	2.14	1.06	น้อย
8.2 ขนาดและความปลอดภัยบันได	2.24	1.07	น้อย
9. ราวจับกันตึก			
9.1 ขนาดและความปลอดภัยราวจับกันตึก	2.08	1.16	น้อย
ค่าเฉลี่ยความพึงพอใจโดยรวม	2.34	0.98	น้อย

สรุปแนวทางในการจัดการ

จากผลการศึกษาวิจัยได้นำข้อมูลมาทำการวิเคราะห์ เพื่อเป็นแนวทางในการจัดสภาพแวดล้อมที่เหมาะสมในการใช้งานของผู้สูงอายุ โดยมีแนวทางเสนอแนะดังนี้

1. ลักษณะทางกายภาพที่ไม่พบหรือไม่ได้เป็นไปตามเกณฑ์ สามารถดำเนินการจัดทำหรือเพิ่มให้เป็นไปตามเกณฑ์ได้ โดยใช้ข้อกำหนดและรูปแบบจากเกณฑ์มาเป็นแนวทางในการจัดการ ซึ่งต้องคำนึงถึงความสะดวก ความปลอดภัยต่อการใช้งานของผู้สูงอายุ และคำนึงถึงรูปแบบบริบทรวมถึงลักษณะทางกายภาพของพื้นที่นั้น ๆ มีรายละเอียดดังนี้

1.1) ที่จอดรถ ซึ่งในพื้นที่สาธารณะริมกว๊านพะเยาไม่พบที่จอดรถสำหรับผู้สูงอายุและคนพิการ จากการสำรวจพบว่ารูปแบบที่จอดรถในพื้นที่เป็นลักษณะจอดรถขนานกับพุดบาทและแนวถนน โดยการจอดรถในลักษณะดังกล่าวไม่สามารถจัดทำเป็นที่จอดรถสำหรับผู้สูงอายุได้ ในขณะเดียวกันหากพิจารณาจากลักษณะและสภาพพื้นที่พบว่ามีจุดที่สามารถเพิ่ม หรือจัดทำที่จอดรถเพื่อรองรับผู้สูงอายุได้ แต่สิ่งที่จะต้องพิจารณาเป็นลำดับแรกตามเกณฑ์ระบุไว้ คือที่จอดรถของผู้สูงอายุและคนพิการต้องไม่ขนานกับทางเดินรถ โดยจากการศึกษาสำรวจพบว่าบริเวณด้านหน้าโรงแรมบัวแก้วเพลส และบริเวณด้านหน้าบ้านโบราณ มีพื้นที่ที่เหมาะสมในการจัดทำที่จอดรถสำหรับผู้สูงอายุและผู้พิการ โดยต้องมีการปรับแต่งพื้นที่ เช่น รื้อย้ายขอบคอนกรีต ปรับระดับพื้นให้มีระดับเดียวกัน ทาสีระบุสัญลักษณ์และจัดทำป้ายสัญลักษณ์ เป็นต้น

1.2) ทางลาดและบันไดในพื้นที่สาธารณะริมกว๊านพะเยาพบในหลายจุด ปัญหาส่วนใหญ่ที่พบและมีความสำคัญโดยเฉพาะเรื่องความปลอดภัยในการใช้งาน คือความลาดชันของทางลาดที่ไม่ได้ตามมาตรฐาน หากต้องแก้ไขจะต้องมีการปรับแต่งทางลาดให้มีความลาดชันให้ได้ตามมาตรฐาน และในขณะเดียวกันทั้งบันไดและทางลาดควรติดตั้งราวจับ รวมถึงแก้ไขราวจับเดิมให้ถูกต้องตามเกณฑ์

1.3) ห้องน้ำในบริเวณพื้นที่สาธารณะริมกว๊านพะเยา จากผลการสำรวจไม่พบห้องน้ำสำหรับผู้สูงอายุ ซึ่งสอดคล้องกับผลวิจัยด้านความพึงพอใจในการใช้งานพบว่า ในเรื่องจำนวนห้องน้ำ มีค่าความพึงพอใจ 3 ลำดับน้อยที่สุด หากพิจารณาข้อมูลดังกล่าวควรมีการจัดทำห้องน้ำ เพื่อรองรับการใช้งานของผู้สูงอายุในบริเวณพื้นที่สาธารณะริมกว๊านพะเยา แต่ในขณะเดียวกันในการจัดทำห้องน้ำในบริเวณดังกล่าว อาจต้องคำนึงถึงบริบททางด้านกายภาพ เช่น มุมมอง การบดบังทิวทัศน์ เป็นต้น ซึ่งจำเป็นต้องมีการหารือ วิเคราะห์ถึงข้อดีข้อเสียในหลากหลายด้าน มากกว่าการใช้เกณฑ์มาเป็นตัวกำหนด ในขณะเดียวกันพิจารณาทางเลือกอื่น โดยในบริเวณพื้นที่สาธารณะริมกว๊านพะเยา จากการสำรวจพบว่ามีห้องน้ำสำหรับผู้สูงอายุอยู่ 2 จุด โดยห้องน้ำทั้ง 2 จุด ซึ่งมีลักษณะทางกายภาพทั้งที่เป็นไปตามเกณฑ์และไม่เป็นไปตามเกณฑ์ ดังนั้นควรมีการปรับปรุงเพิ่มเติมให้ห้องน้ำทั้ง 2 จุด เป็นไปตามเกณฑ์เพื่อรองรับการใช้งานของผู้สูงอายุ และควรคำนึงถึงความสะดวกและความปลอดภัยในการเข้าไปใช้งานเนื่องจากมีระยะทางที่ไกลและต้องเดินข้ามถนน (ถนนชายกว๊าน) ซึ่งอาจเกิดอันตรายต่อผู้สูงอายุ

1.4) จุดบริการข้อมูล ควรมีการติดตั้งโต๊ะหรือเคาน์เตอร์ที่ให้บริการข้อมูล ซึ่งบริเวณที่จะติดตั้งได้ ควรอยู่ในอาคารเพื่อสะดวกต่อการใช้งานของผู้ใช้งานและผู้ให้บริการ โดยจุดบริการข้อมูลที่พบจากการสำรวจในพื้นที่มีลักษณะเป็นป้ายและอยู่กลางแจ้ง และมีเพียงจุดเดียวที่อยู่ในอาคารแต่จุดดังกล่าวอยู่นอกบริเวณพื้นที่สาธารณะริมกว๊านพะเยา โดยจากการสำรวจพบว่าโต๊ะหรือเคาน์เตอร์ที่ให้บริการข้อมูลมีลักษณะไม่เป็นไปตามเกณฑ์ ซึ่งควรมีการปรับปรุงให้เป็นไปตามเกณฑ์ เพื่อรองรับและเป็นทางเลือกในการใช้งานของผู้สูงอายุ ในขณะเดียวกันในบริเวณพื้นที่ริมกว๊านพะเยาตำแหน่งที่เหมาะสมในการติดตั้งโต๊ะหรือเคาน์เตอร์ที่ให้บริการข้อมูล คือในอาคารจุดเทียบเรือข้ามไปยังวัดติโลกอาราม เนื่องจากมีลักษณะเป็นอาคารและเป็นจุดที่มีคนเข้าไปใช้งานในอาคารดังกล่าวเป็นจำนวนมาก และยังสามารถปรับเปลี่ยนเป็นจุดประชาสัมพันธ์ให้กับทุกกลุ่มคนที่มาใช้บริการในพื้นที่สาธารณะริมกว๊านพะเยาได้

1.5) ติดตั้งป้ายสัญลักษณ์ ในตำแหน่งที่แสดงทางไปสู่สิ่งอำนวยความสะดวกต่าง ๆ สำหรับการใช้งานของผู้สูงอายุ

1.6) ทางสัญจรโดยผลการศึกษาวิจัยพบว่ากิจกรรมที่ผู้สูงอายุมาใช้ในบริเวณพื้นที่สาธารณะริมกว๊านพะเยามากที่สุดคือการมาเดินเล่นและวิ่งออกกำลังกายตามลำดับ ในขณะเดียวกันผลจากการสำรวจพบว่าพื้นที่ทางสัญจรมีลักษณะพื้นผิวไม่เรียบมีสิ่งกีดขวางทางสัญจรอยู่หลายจุด และไม่มีพื้นผิวต่างสัมผัส ดังนั้นควรปรับแก้ไขพื้นที่ทางสัญจรให้มีพื้นผิวที่เรียบ หรือในตำแหน่งที่ต่างระดับกันควรลาดตามมาตรฐาน เพื่อลดอุบัติเหตุการสะดุดล้มในขณะที่ใช้งาน รวมถึงแก้ไขปัญหาลำโพงที่ขวางทางสัญจร และเพิ่มพื้นผิวต่างสัมผัสในตำแหน่งเชื่อมต่อกับทางลาด บันไดและบริเวณโดยรอบโคนต้นไม้ ทั้งนี้เพื่อส่งผลให้เกิดสภาพน่าใช้งานลดความเสี่ยงที่จะเกิดอุบัติเหตุต่าง ๆ และสอดคล้องกิจกรรมของผู้สูงอายุที่มาใช้งานเป็นจำนวนมาก

1.7) ควรมีการติดตั้งพนักพิงหลัง เนื่องจากการสำรวจพบ ที่นั่งพักในบางตำแหน่งไม่มีพนักพิงหลัง โดยที่นั่งดังกล่าวส่วนใหญ่จะติดริมฝั่งของกว๊าน ซึ่งอาจเกิดอุบัติเหตุจากการพลัดตกในขณะที่ใช้งานได้

2. เพิ่มพื้นที่กิจกรรมให้มีความหลากหลายรองรับการใช้งานกับทุกกลุ่มวัย โดยเฉพาะวัยเด็ก เนื่องจากผลจากการศึกษาพบว่าสาเหตุของผู้สูงอายุไม่สะดวกมาใช้กิจกรรมในพื้นที่สาธารณะริมกว๊านพะเยาเป็นลำดับที่ 2 คือ การดูแลบุตรหลาน (รองจากฝนตก) โดยเพิ่มพื้นที่กิจกรรมสำหรับวัยเด็กในพื้นที่ เพื่อให้ผู้สูงอายุสามารถนำบุตรหลานมาใช้กิจกรรมในพื้นที่ร่วมกัน ซึ่งเป็นการส่งเสริมให้ผู้สูงอายุมาใช้กิจกรรมในพื้นที่สาธารณะริมกว๊านพะเยามากยิ่งขึ้น

3. ปรับปรุงบริเวณจุดเชื่อมต่อทางสัญจรทางลาด จากการสำรวจพบว่ากรณีที่ต้องใช้รถเข็น (wheelchair) ทางลาดในหลายจุดไม่สามารถเชื่อมต่อไปยังถนนได้ เนื่องจากมีขอบคันคอนกรีตกัน และบางจุดมีพื้นต่างระดับ ทำให้เกิดอุปสรรคต่อการใช้งาน โดยอาจต้องมีการเปิดทางของคันคอนกรีต และทำทางลาดเพิ่มเติมในจุดที่มีพื้นต่างระดับกัน เพื่อให้รถเข็น (wheelchair) สามารถใช้งานได้สะดวกและปลอดภัย

4. เพิ่มจุดในการข้ามถนน เช่น ทางม้าลายที่ชัดเจน หรือจุดสัญญาณหยุดรถให้คนเดินข้ามถนน เนื่องจากผลการศึกษาพบว่าผู้สูงอายุส่วนใหญ่ มาใช้พื้นที่สาธารณะริมกว๊านพะเยาโดยการเดิน และต้องใช้การข้ามถนน (ถนนชายกว๊าน) เพื่อเข้ามาใช้พื้นที่ และข้อมูลจากการวิจัยพบว่าผู้สูงอายุมาใช้พื้นที่มากที่สุดในช่วงเย็น-ค่ำ (16.00-18.00 น.) ซึ่งในช่วงเวลาดังกล่าวมีปริมาณการใช้รถเป็นจำนวนมาก และเป็นช่วงพลบค่ำซึ่งทัศนวิสัยไม่ดีเท่าช่วงเวลากลางวัน ส่งผลให้เกิดความเสี่ยงต่ออุบัติเหตุเพิ่มขึ้น

อภิปรายผลและข้อเสนอแนะ

จากผลการศึกษาซึ่งนำมาสู่ข้อเสนอแนะในงานวิจัยพบว่าลักษณะทางกายภาพควรมีการปรับปรุงให้ได้ตามเกณฑ์มาตรฐาน และในงานวิจัยพบว่าผู้สูงอายุมีความพึงพอใจในลักษณะกายภาพ และการมาใช้งานบริเวณพื้นที่สาธารณะริมกว๊านพะเยาอยู่ในระดับน้อย ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ สุรชาติ สินวรรณ (2558) เกี่ยวกับความคิดเห็นของนักท่องเที่ยวกลุ่มผู้สูงอายุซึ่งพบว่ามีความต้องการให้เพิ่มสิ่งอำนวยความสะดวก และจัดสภาพแวดล้อมทางกายภาพเพื่อรองรับกลุ่มนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุและผู้พิการ หากพิจารณาในรายละเอียดในงานวิจัยดังกล่าวจะพบว่านักท่องเที่ยวกลุ่มผู้สูงอายุมีความต้องการให้เพิ่มในประเด็นทางสัญจรและทางลาดเป็นลำดับมากที่สุด ซึ่งเป็นไปในทิศทางเดียวกันกับการวิจัยนี้ โดยในด้านความพึงพอใจต่อการใช้งานพื้นที่สาธารณะริมกว๊านพะเยา พบว่าจำนวนทางลาดมีค่าลำดับความพึงพอใจใน 3 ลำดับจากน้อยที่สุด จากข้อมูลแสดงให้เห็นว่าผู้สูงอายุให้ความสำคัญกับทางสัญจรและทางลาดซึ่งเกี่ยวข้องกับความสะดวกและการเข้าถึงในการใช้งาน ดังนั้นในพื้นที่สาธารณะประเภทแหล่งท่องเที่ยวที่ต้องมีการปรับปรุงเพื่อรองรับการใช้งานผู้สูงอายุ ประเด็นทางลาดและทางสัญจรอาจอยู่ในลำดับขั้นต้นที่ควรให้ความสำคัญ เพื่อให้สอดคล้องกับความต้องการและการใช้งานของผู้สูงอายุ

ในขณะที่เดียวกันจากผลการศึกษาลักษณะทางกายภาพในพื้นที่สาธารณะริมกว๊านพะเยา พบว่ารูปแบบทางกายภาพมีบางส่วนรองรับการใช้งานของผู้สูงอายุ และมีบางส่วนต้องมีการปรับปรุง ให้เป็นไปตามเกณฑ์มาตรฐานเพื่อรองรับการใช้งานของผู้สูงอายุให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น โดยสอดคล้องกับผลการวิจัยของ สุนธิรัตน์ เพชรรัตน์ (2557) ที่พบว่าอาคารและสถานที่สาธารณะหลายแห่งมีการจัดเตรียมสิ่งอำนวยความสะดวกแก่ผู้สูงอายุพอสมควร ทั้งนี้เพื่อให้อาคารและสถานที่สาธารณะมีสิ่งอำนวยความสะดวกที่เหมาะสมกับบริบทของสังคมผู้สูงอายุมากขึ้น จึงควรปรับปรุงสิ่งอำนวยความสะดวกสำหรับผู้สูงอายุให้ได้ตามมาตรฐาน ได้แก่ ห้องน้ำ ป้ายแสดงสิ่งอำนวยความสะดวก ทางลาด บันได ที่จอดรถ และทางเท้า ลักษณะดังกล่าวแสดงให้เห็นว่าหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ให้ความสนใจและเห็นความสำคัญในการใช้งานของผู้สูงอายุ ซึ่งเป็นการเตรียมความพร้อมในการเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุ แต่เนื่องด้วยปัจจัยหลาย ๆ ประการ เช่น ระยะเวลา งบประมาณ หรือข้อจำกัดทางกายภาพ เป็นต้น ที่อาจส่งผลให้ไม่สามารถปรับปรุงลักษณะทางกายภาพให้รองรับการใช้งานของผู้สูงอายุได้ทั้งหมด ซึ่งต้องมีการศึกษาที่มาของข้อจำกัดต่าง ๆ ในประเด็นดังกล่าวต่อไป

จะเห็นได้ว่าพื้นที่สาธารณะริมกว๊านพะเยา เป็นสถานที่ที่มีการใช้งานในหลากหลายกลุ่มคน หนึ่งในจำนวนนั้นคือกลุ่มผู้สูงอายุ ดังนั้นจึงควรมีการจัดการลักษณะทางกายภาพให้เอื้อต่อการใช้งานของผู้สูงอายุ ในขณะเดียวกันการจัดการหรือปรับปรุงลักษณะทางกายภาพดังกล่าว อาจมีข้อจำกัดในหลายประการ โดยเฉพาะเรื่องงบประมาณ ผู้วิจัยจึงมีแนวคิดเสนอให้มีการประเมินแยกประเภทลักษณะทางกายภาพ ความสำคัญมากไปหาน้อย โดยคำนึงถึงเรื่องความปลอดภัยในการใช้งานควบคู่กับความต้องการของผู้สูงอายุมาเป็นอันดับแรก เพื่อแบ่งการจัดการในการปรับปรุงลักษณะทางกายภาพให้สอดคล้องกับงบประมาณ รวมถึงนโยบายของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง โดยควรมีแผนระยะแรกซึ่งเกี่ยวกับความปลอดภัยในการใช้งาน เช่น การติดตั้งราวจับกันตกให้แข็งแรงบริเวณทางเดินริมกว๊าน (ภาพ 6) หรือ ปรับแต่งในบริเวณทางเดินสัญจรในตำแหน่งที่มีโอกาสสะดุดส่งผลให้เกิดอุบัติเหตุได้ เป็นต้น

ในขณะเดียวกัน ในแผนระยะกลางและระยะยาวควรมีการสนับสนุนให้มีการปรับปรุงลักษณะทางกายภาพบริเวณพื้นที่ สาธารณะริมกว๊านพะเยาเพื่อรองรับการใช้งานของกลุ่มผู้สูงอายุและคนพิการอย่างจริงจัง มีการจัดการในทุกมิติ โดยปรับปรุงให้ ลักษณะทางกายภาพเป็นไปตามเกณฑ์มาตรฐานกำหนดและให้สอดคล้องกับกิจกรรมของผู้ใช้งานเป็นหลัก จะทำให้พื้นที่ สาธารณะริมกว๊านพะเยาเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่เป็นพื้นที่สาธารณะต้นแบบในการรองรับการใช้งานของผู้สูงอายุ โดยหน่วยงานที่ เกี่ยวข้องควรมีแผนการในการปรับปรุงพื้นที่และมีนโยบายประชาสัมพันธ์อย่างต่อเนื่อง ซึ่งจะเป็นการช่วยส่งเสริมการท่องเที่ยว ของกว๊านพะเยา และจังหวัดพะเยาให้มากขึ้นในระยะยาว

การวิจัยนี้เป็นการศึกษาลักษณะทางกายภาพของพื้นที่สาธารณะริมกว๊านพะเยา โดยศึกษากิจกรรมรวมถึงความต้องการของ ผู้สูงอายุที่มาใช้งาน เพื่อนำข้อมูลมาวิเคราะห์เสนอแนวทางในการจัดสภาพแวดล้อมทางกายภาพที่เหมาะสมสำหรับผู้สูงอายุ โดย ใช้พื้นที่สาธารณะริมกว๊านพะเยาเป็นกรณีศึกษา ในการศึกษาครั้งต่อไปควรศึกษาในพื้นที่สาธารณะบริเวณอื่นที่เชื่อมโยงกับพื้นที่ สาธารณะริมกว๊านพะเยา เช่น บริเวณสวนสุขภาพ และบริเวณสวนสมเด็จพระเจ้า 90 เป็นต้น รวมถึงในสถานที่ที่เป็นอาคารและมี ผู้สูงอายุเข้าไปใช้งานเป็นจำนวนมาก เช่น อาคารทางศาสนา สถานพยาบาล หรืออาคารเป็นที่ตั้งชมรมหรือกิจกรรมของผู้สูงอายุ เป็นต้น ซึ่งในพื้นที่ดังกล่าวมีลักษณะรูปแบบกิจกรรมของการใช้งาน รวมถึงมีลักษณะทางกายภาพแตกต่างกัน

เอกสารอ้างอิง

กฎกระทรวงกำหนดสิ่งอำนวยความสะดวกในอาคารสำหรับผู้พิการหรือทุพพลภาพและคนชรา พ.ศ. 2548.

(2548, 2 กรกฎาคม). ราชกิจจานุเบกษา. 122 52ก.

คณะกรรมการผู้สูงอายุแห่งชาติ. (2553). **แผนผู้สูงอายุแห่งชาติ ฉบับที่ 2 (พ.ศ.2545-2564)**.ฉบับปรับปรุงครั้งที่ 1 พ.ศ.2552.

กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์เทพปัญญาวิสัย.

เทศบาลเมืองพะเยา. (2561). **ข้อมูลทั่วไปของเทศบาลเมืองพะเยา**. สืบค้น 05 พฤศจิกายน 2561, จาก

<http://www.tessabanphayao.go.th>

ปรารธนา ศิริเบญจรัตน์. (2553). **รูปแบบการท่องเที่ยวของผู้สูงอายุที่เป็นข้าราชการบำนาญในเขตเทศบาล จังหวัดนครปฐม**

(วิทยานิพนธ์ปริญญาบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยศิลปกร.

ศักดิ์ธัช เสริมศรี. (2554). **สภาพแวดล้อมที่เหมาะสมกับการออกกำลังกายของผู้สูงอายุในพื้นที่ สาธารณะเขตเทศบาลนคร**

เชียงใหม่ (วิทยานิพนธ์ปริญญาสถาปัตยกรรมศาสตรมหาบัณฑิต). เชียงใหม่: มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

สมาคมสถาปนิกสยามในพระบรมราชูปถัมภ์. (2552). **คู่มือปฏิบัติวิชาชีพ การออกแบบสภาพแวดล้อมและสิ่งอำนวยความสะดวก**

สะดวกสำหรับทุกคน (Universal Design Code of Practice). กรุงเทพฯ: บ.พลัสเพรส จำกัด.

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2556). **การคาดประมาณประชากรของประเทศไทย**

ปี 2553-2583. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์เดือนตุลา.

สำนักพัฒนาบริการท่องเที่ยว กรมการท่องเที่ยว. (ม.ป.ป.). **คู่มือการจัดทำสิ่งอำนวยความสะดวกสำหรับนักท่องเที่ยวกลุ่มคน**

พิการและผู้สูงอายุ. กรุงเทพฯ: ม.ป.ท.

สำนักส่งเสริมและพิทักษ์ผู้สูงอายุ. (2553). **คู่มือการจัดสภาพแวดล้อมที่เหมาะสมและปลอดภัย**. กรุงเทพฯ: ม.ป.ท.

สุรรัตน์ จำปาเงิน. (2559). **แนวทางการพัฒนาสวนสาธารณะที่เหมาะสมเพื่อส่งเสริมเมืองที่เป็นมิตรต่อผู้สูงอายุ**

(วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

สุรชาติ สินวรรณ. (2558). แนวทางการออกแบบสิ่งอำนวยความสะดวกและสภาพแวดล้อมทางกายภาพเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวสำหรับผู้สูงอายุและพิการ ตลาดน้ำตลิ่งชัน. วารสารวิจัย มสศ สาขามนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์, ปีที่ 11 ฉบับที่ 3 กันยายน - ธันวาคม 2558, 97-116.

สุดนิรันดร์ เพชรรัตน์. (2557). การจัดสภาพแวดล้อมทางกายภาพเพื่ออำนวยความสะดวกสำหรับผู้สูงอายุ. วารสารวิศวกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ปีที่9 ฉบับที่2 เดือนกรกฎาคม – ธันวาคม พ.ศ.2557, 70-85.

Burgstahler, S. (2009). Universal Design of Instruction (UDI): Definition, Principles, Guidelines, and Examples.n.p.